

Perspectiefnota

2014

Vooruitblik op begroting 2015 en meerjarenperspectief

Gemeente Westerveld

		Pagina
Hoofdstuk 1	Inleiding	4
	1. Inleiding	4
	2. Opbouw rapportage	4
	3. Verklaring afkortingen	4
	4. Behandelingsschema	4
Hoofdstuk 2	Kaderstelling	5
	1. Kaderstelling begroting 2015 en meerjarenraming 2016 t/m 2018	5
	2. Programma-indeling	8
	3. Coalitieakkoord 2014-2018	8
Hoofdstuk 3	Nieuw Beleid en vervangingsinvesteringen	9
	1. Inleiding	9
	2. Nieuw beleid	9
	3. Vervangingsinvesteringen	9
Hoofdstuk 4	Meicirculaire 2014	10
Hoofdstuk 5	Risico's	13
	1. Interne risico's	13
	2. Externe risico's/ontwikkelingen	13
Hoofdstuk 6	Financieel meerjarenperspectief	15
Bijlage	Geplande investeringen komende jaren	17

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

Hierbij bieden wij u de perspectiefnota 2014 aan waarin wij een vooruitblik geven op het toekomstperspectief. De perspectiefnota is de start van de Planning & Controlcyclus 2015. Het doel van de perspectiefnota is om richting te geven, keuzes te maken en kaders vast te stellen voor het opstellen van de programmabegroting 2015-2018.

Sluitende begroting

Ons uitgangspunt in deze perspectiefnota is een sluitende meerjarenbegroting presenteren. De financiële positie van de gemeente en de verwachtingen voor de toekomst dwingen ons tot het maken van keuzes. Wij stellen ons daarbij op het standpunt dat de keuzes bij voorkeur niet mogen leiden tot verhoging van de lasten voor de burgers. Wij hebben besloten om in de kaderstelling, net als voor de begroting 2012, 2013 en 2014 ook voor de meerjarenbegroting 2015 geen prijsstijging voor inflatie door te voeren.

Nieuwe programma-indeling

In de vergadering van 3 juni 2014 heeft uw raad ingestemd met een nieuwe programma-indeling voor de raadsperiode 2015-2018. De Programmabegroting 2015 en de meerjarenraming zal op deze wijze worden opgesteld. Het aantal programma wordt daarbij teruggebracht van op dit moment 10 naar 7.

Nieuw beleid en coalitieakkoord

Aangezien onlangs een nieuwe raad en een nieuw college is aangetreden, is in deze perspectiefnota geen nieuw beleid opgenomen.

In het coalitieakkoord 2014-2018, "U en wij, samen Westerveld", dat op 3 juni 2014 door uw raad is besproken, zijn de voornemens voor de komende raadsperiode benoemd. Bij het uitwerken van het coalitieakkoord zullen wij uw raad betrekken. In een memo "van coalitieakkoord naar collegeprogramma 2014-2018", welke u bij deze perspectiefnota aantreft, wordt het traject beschreven op welke wijze wij hieraan invulling willen geven.

1.2 Opbouw rapportage

In hoofdstuk 2 van deze perspectiefnota zijn de kaders opgenomen die als leidraad dienen voor het opstellen van de begroting 2015.

In hoofdstuk 3 wordt in gegaan op nieuw beleid en de vervangingsinvesteringen.

In hoofdstuk 4 is de financiële uitwerking van de meicirculaire 2014 van het ministerie van BZK verwerkt.

In hoofdstuk 5 worden mogelijke risico's benoemd die voortkomen uit de bedrijfsvoering en ontwikkelingen, waarvan de financiële gevolgen nu nog niet kwantificeerbaar zijn.

Ten slotte wordt in hoofdstuk 6 een totaaloverzicht gegeven van het financiële perspectief en de financiële ruimte/tekorten voor de komende jaren.

In een bijlage wordt een totaal overzicht gegeven van alle geplande investeringen voor komende jaren.

1.3 Verklaring afkortingen

In deze perspectiefnota wordt in diverse schema's gebruik gemaakt van afkortingen. Dit is om de schema's zo leesbaar en compact mogelijk te houden. De volgende afkortingen verdienen een korte toelichting:

- I: Investering (wordt geactiveerd en de kapitaallasten komen ten laste van de exploitatie)
- E: Exploitatie (rechtstreeks in exploitatie)
- jr: Aantal jaren waarin wordt afgeschreven
- kp: Kostenplaats (niet toerekenbaar aan één specifiek programma)

1.4 Behandelingsschema

- 12 juni 2014 verzenden perspectiefnota 2014 naar de raad
- 24 juni 2014 behandeling perspectiefnota 2014 in de raad

2. KADERSTELLING

2.1 Kaderstelling begroting 2015 en meerjarenraming 2016 t/m 2018

De raad stelt vooraf de kaders voor het beleid en de daarvoor benodigde middelen vast en controleert tussentijds/achteraf de resultaten van de uitvoering. Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor de uitvoering. Gelet op die verdeling is het vanzelfsprekend dat de raad vooraf de algemene en technische uitgangspunten voor het opstellen van de ramingen aangeeft.

Onderstaand doen wij een voorstel voor de te hanteren uitgangspunten voor de begroting 2015 en de meerjarenramingen 2016 t/m 2018.

Bestaand beleid

Bij het opstellen van de begroting 2015 en de meerjarenraming 2016-2018 is voortzetting van bestaand beleid, dat wil zeggen het beleid van de vorige raadsperiode, het uitgangspunt, tenzij hierin door de raad andere keuzes gemaakt worden.

Personeelslasten

Zoals bekend is op 1 januari 2013 de CAO van 2011/2012 verlopen. Vanaf begin 2013 is er landelijk veelvuldig overleg gevoerd tussen de vakbonden en het College van Arbeidszaken. Het overleg is tussentijds opgeschort en pas op 21 februari 2014 heeft het laatste overleg plaatsgevonden. De partijen hebben in dat overleg helaas wederom vast moeten stellen dat er geen oplossing gevonden is en het overleg is per 10 april 2014 opnieuw voor 3 maanden opgeschort.

Onze begroting is daarom gebaseerd op de CAO-afspraken van voor 2013 en de pensioen- en sociale premies die bekend zijn in april 2014. Ten opzichte van de begroting 2014 zijn er eerst voor de begroting 2015 geen aanpassingen nodig van de loonsom omdat de gewijzigde pensioen- en sociale premies per saldo ongeveer gelijk zijn aan die van 2014.

Mocht er uiteindelijk wel besloten worden tot aanpassing van de CAO en/of de pensioen- en sociale premies dan zullen wij u hierover bij een eerstvolgende rapportage informeren.

Prijsstijging/inflatiepercentage

De inflatie over 2013 bedroeg 2,5% (2012 was ook 2,5%). In beginsel zou voor de begroting 2015 en de meerjarenramingen 2016 tot en met 2018 uitgegaan moeten worden van de jaarlijkse prijsaanpassing met het inflatiepercentage ten opzichte van het niveau van de begroting 2014. Een inflatiecorrectie kan op verschillende onderdelen worden toegepast. Bijvoorbeeld:

- stijging van de bestaande budgetten voor "goederen en diensten" met 2,5% komt neer op een bedrag van circa € 225.000;
- toepassen van 2,5% inflatie op waardering-, activiteiten- en overige subsidies betekent een verhoging met € 58.000;
- verhoging van de vervoerskosten voor het onderwijs met 2,5% is een bedrag van € 6.000;
- verhoging van de budgetten voor woon- en vervoersvoorzieningen en wet maatschappelijke ondersteuning met 2,5% betekent een verhoging van de lasten met € 78.000.

Als voor alle hiervoor genoemde onderdelen een inflatiecorrectie van 2,5% wordt toegepast betekent dit een structurele extra last in de meerjarenbegroting van € 367.000.

Voor de begrotingen 2012, 2013 en 2014 is een inflatiecorrectie achterwege gebleven. Als ook in 2015 geen inflatiecorrectie wordt doorgevoerd betekent dit in feite voor het vierde achtereenvolgende jaar een taakstellende bezuiniging. In 2014 is een uitzondering gemaakt voor subsidies aan stichtingen en instellingen die veelal CAO-verplichtingen hebben en de subsidies grotendeels inzetten voor personeel, daar is wel een inflatiecorrectie toegepast. Het achterwege laten van inflatiecorrectie betekent dat de rek er inmiddels uit is.

De komende jaren krijgt de gemeente de taken van Jeugdzorg, delen van de AWBZ-begeleiding en de Participatiewet overgedragen van het rijk. De financiële middelen die de gemeente bij de overdracht van de taken krijgt toebedeeld, gaan gepaard met kortingen waardoor de gemeente voor extra lasten zal komen te staan. Hoe groot de financiële gevolgen voor de gemeente zullen zijn is op dit moment nog onbekend.

Gelet op deze onzekerheden wordt voorgesteld om ook voor 2015 een inflatiecorrectie achterwege te laten. Dit zal er toe kunnen leiden dat in de loop van het jaar bepaalde budgetten niet toereikend zijn en dat daarvoor aanvullende budgetten aangevraagd zullen worden.

Algemene Uitkering Gemeentefonds

De huidige bijdrage uit het Gemeentefonds aan de gemeente Westerveld bedraagt ruim € 18 miljoen per jaar. Op het totaal van de exploitatie van onze begroting van ruim € 46 miljoen is de Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds een substantieel deel. Komende jaren zal het reguliere deel van de Algemene Uitkering zoals die in de huidige meerjarenraming gebaseerd is op de op dit moment nog toegepaste verdeelmaatstaven en uitkeringscomponenten ten gevolge van bezuinigingen bij het Rijk fors lager worden. Aan de Algemene Uitkering zal echter een deelfonds sociaal domein worden toegevoegd voor de overheveling van taken. Het totaal van de Algemene Uitkering zal wellicht bijna verdubbelen. Omdat de overheveling van taken gepaard gaat met bezuinigingen (kortingen) is de verwachting dat de kosten nog meer zullen stijgen dan de Algemene Uitkering. Door het Ministerie is toegezegd dat hierover in de meicirculaire van 2014 meer duidelijkheid zal worden gegeven. In 2014 is de eerste ronde van de herijking van het Gemeentefonds door het ministerie afgerond. Op basis van de eerste berekening betekent dit voor onze gemeente een jaarlijks lagere uitkering van ca. € 60.000. In de meicirculaire zal hierover meer duidelijkheid worden gegeven. Zodra de meicirculaire is ontvangen zullen de financiële gevolgen die daaruit voortvloeien in beeld worden gebracht en zal daarover aan de raad worden gerapporteerd.

Rente

Rente kapitaallasten en reserves

Bij het berekenen van ramingen van de kapitaallasten, reserves, etc. wordt al vele jaren uitgegaan van een rekenrente van 5%. Deze rente is gebaseerd op de gemiddelde rente die wij moeten betalen voor onze leningen. De gemiddelde rente op deze langlopende leningen bedraagt op dit moment 4,7%. De marktrente op langlopende leningen (25 jaar) is op dit moment ongeveer 3%.

De huidige lagere marktrente is aanleiding om te kijken in hoeverre verlaging van het gehanteerde percentage van de rekenrente wenselijk is. Gezien de huidige marktrente zou er veel voor te zeggen zijn om een percentage van bijvoorbeeld 3 te gaan hanteren. Echter omdat een groot deel van de investeringen van de afgelopen jaren gefinancierd zijn door onze huidige lopende geldleningen met een gemiddeld rentepercentage van 4,7, hanteren we ook voor 2015 een percentage van 5. Bovendien is in het verleden toen de marktrente rond de 8% of hoger lag, het percentage van de rekenrente ook op 5% gebleven. Voor de perspectiefnota 2015 en de begroting 2016 gaan we onderzoeken of het mogelijk is om andere rekenrentes te gaan hanteren.

Rente dekking exploitatie

In de exploitatiebegroting wordt de rente over alle reserves en voorzieningen aan de exploitatie toegevoegd. Dit betekent dat zodra over het vrije deel van de algemene reserve (jaarrekening 2013 € 3,3 miljoen) wordt beschikt er een "gat" in de exploitatiebegroting ontstaat. Concreet betekent dit dat het deel dat vrij beschikbaar is, niet vrij besteedbaar is. Voor de begroting 2015 blijven we de rente over alle reserves en voorzieningen aan de exploitatie toevoegen. Voor de perspectiefnota 2015 en de begroting 2016 gaan we onderzoeken wat de effecten zijn van het niet opnemen in de exploitatie van de rente over de algemene reserve.

Gemeentelijke belastingen en heffingen

Voor eventuele stijgingen van de opbrengst onroerende zaakbelastingen heeft het Kabinet het voorbehoud gemaakt dat deze landelijk beperkt moet blijven. Daartoe is een macronorm ingesteld die de maximale opbrengststijging voor een bepaald jaar aangeeft. In 2012 en ook in 2013 is de macronorm met in totaal € 37,8 miljoen overschreden. Dit heeft er toe geleid dat de overschrijding in mindering is gebracht op de macronorm voor 2014. In de meicirculaire 2013 is de macronorm (de maximale stijging van de totale ozb-opbrengst) voor 2014 vastgesteld op € 88,1 miljoen (of wel 2,45% over € 3.595,9 miljoen). Voor het begrotingsjaar 2015 is de macronorm nog niet bekend. Deze zal in de meicirculaire 2014 gepubliceerd worden.

Normen voor het opstellen van de begroting

Om een financieel degelijke begroting, dat wil zeggen een begroting die structureel en reëel in evenwicht is en waarin de uitgaven zijn afgestemd op de inkomsten, na te streven worden voor het opstellen van de begroting de volgende basisafspraken (begrotingsnormen) gehanteerd:

1. De meerjarenbegroting is kostendekkend waarbij een uitname uit de reserve rekeningsaldo kan plaatsvinden.
2. Indien zich in de exploitatie meevallers van structurele aard voordoen worden deze bij de vaststelling van de jaarrekening toegevoegd aan de reserve rekeningsaldo.
Bij de vaststelling van begroting 2013 heeft de raad besloten dat positieve rekeningsaldi jaarlijks in een egalisatiereserve rekeningsaldo worden gestort en negatieve saldi hieruit worden gedekt.

3. Incidentele meevallers uit de exploitatie worden toegevoegd aan de algemene reserve.
4. Gestreefd wordt naar kostendekkende tarieven voor reiniging en riool en producten waarover leges en rechten worden geheven.
  - a. Voor de reiniging en riolering wordt uitgegaan van 100% kostendekkendheid. Komende jaren zullen door diverse maatregelen de kosten van de reiniging goedkoper worden. Dit zal er in resulteren dat op termijn de tarieven voor de afvalstoffenheffing naar beneden kunnen gaan.
  - b. De opbrengst rioolheffingen is gebaseerd op het geactualiseerde vGRP 2010-2015. Die raming is voor de jaren 2013 tot en met 2016 met € 200.000 per jaar verlaagd in verband met overheveling van dit bedrag naar de opbrengst OZB. In de jaarrekening 2013 is € 357.700 meer in de reserve riolering gestort dan was begroot. Het college overweegt om dit bedrag terug te betalen aan de "burgers" door bij het voorstel tot vaststelling van de verordening rioolheffing voor 2015 de geraamde opbrengst met dit bedrag te verlagen door het aan de reserve riolering te onttrekken.
  - c. De leges en de tarieven voor de begraafrechten zijn in 2013 en 2014 naar een meer kostendekkend niveau gebracht. De kostendekkendheid blijft aandacht houden.
5. De OZB wordt jaarlijks trendmatig (met inflatiecorrectie) verhoogd. De opbrengst OZB is overeenkomstig het raadsbesluit van november 2012, door de overheveling uit de opbrengst rioolheffingen voor 2013 tot en met 2016 verhoogd met € 200.000 per jaar. Voor de begroting 2015 en volgende jaren wordt een inflatie van 2,5% gehanteerd (het inflatiepercentage over 2013). De inflatie wordt berekend over de (oorspronkelijk) geraamde opbrengst OZB, dat wil zeggen zonder de opbrengst die vanuit de rioolheffingen is "overgeheveld" naar de OZB, en bedraagt ca. € 71.000 per jaar. Dit bedrag is als zodanig financieel vertaald in deze perspectiefnota.
6. De forensenbelasting wordt jaarlijks trendmatig (2%) verhoogd. Bij de vaststelling van de perspectiefnota 2011 is besloten dat de opbrengst forensenbelasting jaarlijks trendmatig (ca. 2%) stijgt. De meeropbrengst van € 11.400 per jaar is al in de meerjarenbegroting verwerkt.
7. De toeristenbelasting wordt met ingang van 2015 verhoogd met € 0,10 per persoon per overnachting. Bij de vaststelling van de sociale structuurvisie in juli 2012 heeft de raad besloten dat ter dekking van de uitvoering van de sociale structuurvisie indien noodzakelijk de opbrengst toeristenbelasting zal worden verhoogd met € 83.000. De raadsbesluiten die betrekking hebben op de uitvoering van de sociale structuurvisie zijn inmiddels in de meerjarenbegroting verwerkt. Het college zet dit bestaande beleid voort door de opbrengst toeristenbelasting met ingang van 2015 te verhogen. Op basis van het in de begroting geraamde aantal overnachtingen van 785.000 bedraagt de meeropbrengst € 78.500 per jaar. Dit bedrag is financieel verwerkt in deze perspectiefnota. Overigens hebben de vertegenwoordigers in het bestuur van het Recreatieschap Drenthe afgesproken dat aan de raden in hun gemeente een verhoging € 0,10 p.p.p.o. wordt voorgesteld.
8. Gemeenschappelijke regelingen worden aangezet tot een bezuinigingstaakstelling.
9. Nog lopende onderzoeken uit ombuigingsvoorstellen worden verwerkt. Bij het vaststellen van de programmabegroting 2014 op 5 november 2013 heeft de gemeenteraad besloten dat een structurele bezuiniging nodig is van € 1 miljoen met ingang van 2017. In deze perspectiefnota is dit bedrag als een taakstellende bezuiniging financieel verwerkt. Bij de behandeling van de Programmabegroting 2015 worden de eerste resultaten van een onderzoek naar bezuinigingsmogelijkheden door het college aan de raad voorgelegd.
10. De algemene reserve kan eventueel worden ingezet voor nieuw beleid.

2.2 Programma-indeling

In Artikel 2 van de “Financiële verordening gemeente Westerveld” is bepaald dat de raad bij aanvang van een nieuwe raadsperiode een programma-indeling voor de komende raadsperiode vaststelt. In verband met de ontwikkelingen van de drie transities in het sociale domein die op ons afkomen, heeft uw raad bij de behandeling van het coalitieakkoord, ingestemd met een nieuwe programma-indeling waarbij de drie transities over 3 programma’s worden verdeeld. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2015 zal de indeling worden gehanteerd zoals die op 3 juni 2014 is vastgesteld.

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) moeten bij het opstellen van de begroting 2015 ook de ontwikkelingen in het lopende begrotingsjaar (2014) en de uitkomsten van de jaarrekening van het jaar ervoor (2013) worden meegenomen. Bij de nieuwe indeling gaan we terug van 10 programma’s naar 7. Dit betekent dat bepaalde producten, bijvoorbeeld reiniging en riolering, bij een ander programma worden ondergebracht. Het opnieuw inrichten van de begroting en de administratie brengt administratief gezien veel werk met zich mee. Een vergelijking tussen de begroting 2015, de ontwikkelingen in 2014 en de uitkomsten 2013 zal wellicht niet altijd volledig mogelijk zijn.

2.3 Coalitieakkoord 2014-2018

Uw raad heeft het coalitieakkoord 2014-2018 “U en wij, samen Westerveld” op 20 mei 2014 en vervolgens op 3 juni 2014 besproken. Wij hebben daarvan in deze perspectiefnota nog geen financiële vertaling gemaakt.

Over een aantal zaken zoals onder andere de rekenrente en de rente over de algemene reserve is hiervoor onder de “normen” kort iets beschreven.

Een van de belangrijkste onderwerpen waar wij de komende periode de nodige aandacht aan zullen besteden is uiteraard de overheveling van taken in de sociale domein. Zodra daarover meer duidelijk- en zekerheid is verkregen zullen wij u daarover informeren. Centraal in het beleid dat wij hierop willen uitwerken is de menselijke maat, niet oplossen voor mensen maar met mensen. Het college streeft er daarbij naar de kosten van de transities binnen het door de Rijksoverheid beschikbaar gestelde budget te houden.

In de Programmabegroting 2015 zullen wij ook andere beleidsvelden uit het coalitieakkoord naar voren laten komen. Een paar willekeurige voorbeelden zijn het komen tot een gedragscode voor de lelieteelt, de realisatie van snel internet, medegebruik door buurgemeenten van het afvalbrengstation en samen te werken met inwoners in de dorpen aan het groenonderhoud. Wij zullen daarbij voor zover als mogelijk aangeven welke doelen we daarbij nastreven, wat we daarvoor gaan doen, welke inspanningen dit vraagt en op welke termijn we dat willen gaan realiseren.

3. NIEUW BELEID EN VERVANGINGSINVESTERINGEN

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de voorstellen met betrekking tot nieuw beleid toegelicht. De vervangingsinvesteringen worden gedaan om technisch afgeschreven bezittingen te vervangen.

3.2 Nieuw beleid

In deze perspectiefnota is geen nieuw beleid opgenomen. Wij willen het coalitieakkoord "U en wij, samen Westerveld" eerst nader uitwerken in een Collegeprogramma 2014-2018. Daarbij willen wij vooral/voornamelijk ons oor te luister leggen in de samenleving. Uiteraard zullen wij u informeren op wijze waarop wij dit willen gaan doen.

3.2 Vervangingsinvesteringen

In deze paragraaf worden de noodzakelijk geachte vervangingsinvesteringen vermeld en toegelicht. De kapitaallasten van de investeringen komen voor het eerst in het jaar na ingebruikname van de investering ten laste van de begroting. Vandaar dat voor de investeringen in 2018 nog geen kapitaallasten zijn opgenomen. Deze komen voor het eerst in 2019 tot uitdrukking.

Omschrijving	Uitv.	I/E	Inv. bedrag	afschr	2015	2016	2017	2018
B Vervangingsinvesteringen								
03.01 Vervangingen en reconstructie wegen	2018	I	319.160	25				
03.02 Uitvoering beleid- en beheerplan brinken	2018	I	15.000	25				
03.03 Bouw urnenmuur begraafplaats Diever	2018	I	45.000	13				
07.01 Renovatie sportvelden	2018	I	33.615	20				
08.01 Riolering vervanging vrijverval	2018	I	14.200	70				
08.02 Riolering gemalen bouwkundig	2018	I	30.000	45				
08.03 Riolering gemalen mach/elektr	2018	I	33.000	20				
08.04 Riolering mechanisch/elektrisch	2018	I	180.000	20				
08.05 Riolering vervanging persleiding	2018	I	176.000	20				
08.06 Riolering milieumaatregelen afkoppelen	2018	I	150.000	70				
10.01 Vervanging vrachtwagen MAN 138320 TGS met HIAB kraan 085	2018	I	139.050	13				
10.01 Vervanging zoutstrooier Nido Stratos nat	2018	I	46.350	13				
10.02 Vervanging monitoren	2017	I	30.000	5				7.500
10.03 Vervanging servers	2018	I	200.000	5				
					0	0	0	7.500

In de meerjarenbegroting worden noodzakelijke vervangingsinvesteringen voor het eerst komende jaar en de daaropvolgende 3 jaren geraamd. Op deze wijze zijn de vervangingsinvesteringen voor 2015 tot en met 2017 al in de meerjarenbegroting verwerkt. In een bijlage bij deze perspectiefnota treft u daarvan een overzicht aan. In vorenstaande tabel worden de vervangingsinvesteringen voor het jaar 2018 geraamd. De vervanging van monitoren, die in 2012 waren aangeschaft, waren nog niet voor 2017 geraamd. Deze wordt hiermee alsnog opgevoerd.

4. Meicirculaire 2014

In de 1^e Bestuursrapportage 2014 hebben wij aangegeven dat wij u zo actueel mogelijk wilden informeren over het financieel meerjarenperspectief. Echter op dat moment was de meicirculaire van het ministerie van BZK nog niet beschikbaar. Inmiddels is deze circulaire ontvangen en financieel vertaald en doorgerekend. In onderstaande tabel worden de financiële gevolgen die uit de circulaire voortvloeien op hoofdlijnen weergegeven.

Alg. Uitk. meicirculaire 2014	2014	2015	2016	2017	2018
1 mutaties Algemene Uitkering	20.281	100.688	275.520	302.878	269.502
2 ontw activiteiten mantelzorgonderst.	8.572				
3 individuele studietoelage (participatiewet)		4.805	13.053	19.454	22.027
4 korting onderwijshuisvesting		-103.893	-108.400	-110.257	-114.460
5 overheveling buitenonderh.schoolgebouwen		-142.624	-138.584	-135.573	-131.540
6 herverd. groot onderh.gemeentefonds		-206.045	-202.236	-201.213	-197.659
7 suppletieverg. groot onderh.gemeentefonds		29.513			
8 e-boeken; centraliseren bibliotheken		-8.936	-10.120	-11.587	-13.175
9 vergoeding organiseren waterschapsverkiezingen		26.808			
subtotaal	28.853	-299.684	-170.767	-136.298	-165.305
Integr. en Decentr. uitkeringen					
10 Integr. uitk. WMO	45.175	-639.536	-639.536	-639.536	-639.536
11 Decentr. uitk CJG	-2.924	-2.924	-2.924	-2.924	-2.924
12 Decentr. uitk. Jeugdzorg (inv.kosten)	45.963				
13 Decentr. uitk. Gezond in de stad	20.000	20.000	20.000	20.000	
subtotaal	108.214	-622.460	-622.460	-622.460	-642.460
Deelfonds sociaal domein					
14 Integr. Uitk. deelfonds AWBZ naar Wmo		3.094.707	3.242.514	3.152.431	3.143.685
15 Integr. Uitk. deelfonds Jeugdzorg		4.262.598	4.201.988	4.059.827	4.085.174
16 Integr. Uitk. deelfonds Participatiewet					
subtotaal	0	7.357.305	7.444.502	7.212.258	7.228.859
Totaal hogere Algemene Uitkering	137.067	6.435.161	6.651.275	6.453.500	6.421.094

Voorgesteld wordt om uit vorenstaande tabel de volgende hieronder genoemde bedragen als budgetten in de exploitatiebegroting beschikbaar te stellen.

Doorvertalen naar programma's	2014	2015	2016	2017	2018
2 budget mantelzorgondersteuning naar 3 D's	-8.572				
3 budget indiv studietoelage naar Participatie		-4.805	-13.053	-19.454	-22.027
5 dotatie in voorziening schoolgebouwen beëindigen		82.479	82.479	82.479	82.479
8 subsidie aan bibliotheken verlagen		8.936	10.120	11.587	13.175
10 jaarlijkse budget WMO verlagen		639.536	639.536	639.536	639.536
11 jaarlijkse budget CJG verlagen	2.924	2.924	2.924	2.924	2.924
13 budget naar uitvoering 3D's	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000	
14 budget naar AWBZ naar Wmo (decentr. soc. domein)		-3.094.707	-3.242.514	-3.152.431	-3.143.685
15 budget naar Jeugdzorg (decentr. soc. domein)		-4.262.598	-4.201.988	-4.059.827	-4.085.174
16 budget naar Participatiewet (decentr. soc. domein)					
Totaal doorvertalen naar exploitatie	-25.648	-6.648.235	-6.742.496	-6.515.186	-6.512.772
Invloed meicirculaire 2014 op begroting	111.419	-213.074	-91.221	-61.686	-91.678

Op de hiervoor genoemde onderdelen wordt de volgende korte toelichting gegeven.

1. In de mutaties algemene uitkering is de accresontwikkeling 2014-2018, de afrekening accres 2013, de verdeelreserve 2013, de ontwikkelingen in de uitkeringsbasis, aanpassing rekkentarief, etc. verwerkt. Dit resulteert in een hogere algemene uitkering.
2. Er worden extra middelen beschikbaar gesteld voor het ontwikkelen van activiteiten om de mantelzorgondersteuning naar een hoger niveau te tillen, zodat op het moment dat het wetsvoorstel Wmo 2015 in werking treedt, integraal maatwerk in de praktijk wordt geleverd. Het bedrag wordt toegevoegd aan het budget "invoering 3D's".
3. In het kader van de Participatiewet is de individuele studietoelage geïntroduceerd. Het betreft een nieuwe vorm van aanvullende inkomensondersteuning voor bepaalde groepen studerende. Er zijn voorwaarden aan de toekenning verbonden. Gemeenten moeten zelf in een verordening vaststellen hoe hoog de toeslag is en hoe vaak die wordt verstrekt. Het bedrag wordt toegevoegd aan het budget Participatie.
4. In het Regeerakkoord is afgesproken dat een korting op de onderwijshuisvesting wordt doorgevoerd. Reden hiervoor is dat middelen die de afgelopen jaren voor onderwijshuisvesting

- bestemd waren hier niet door gemeenten aan zijn uitgegeven. Kortom de gemeenten hadden het geld blijkbaar niet nodig.
5. Met ingang van 1 januari 2015 gaat de verantwoordelijkheid voor buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen voor primair onderwijs (po) (en so) over naar de schoolbesturen. De schoolbesturen ontvangen voortaan de middelen van het Ministerie van OCW. Gevolg hiervan is ook dat het bedrag dat de gemeente jaarlijks in de voorziening groot onderhoud scholen stort beëindigd kan worden. Per saldo "kost" ons dit wel ruim € 60.000. Overigens kan het in de afgelopen jaren in de voorziening gereserveerde bedrag vrijvallen. In een afzonderlijk voorstel zal hier nader over gerapporteerd worden. Ook zal dan worden gekeken in hoeverre dit een besparing oplevert in formatie.
  6. Met de herijking van het gemeentefonds (ook wel groot onderhoud genoemd) worden geconstateerde scheefheden weggewerkt. Directe aanleiding voor het groot onderhoud waren de uitkomsten van het Periodiek onderhoudsrapport 2010. De ministeries BZK en Financiën constateerden dat de verdeling van middelen niet meer goed aansloot op de kosten die gemeenten maakten. De herijking resulteert voor ons in een nadeel van ruim € 200.000 terwijl in eerdere berichten werd geschreven dat het naar verwachting ca. € 60.000 zou zijn. Waar de eerdere berichten op gebaseerd waren is niet bekend. Opgemerkt wordt nog dat de herijking niet alleen betrekking heeft op de woonruimten (dit is maar een klein onderdeel) maar op vrijwel alle clusters/taakvelden. Daarbij zijn bepaalde maatstaven geschrapt en voor andere is het gewicht verhoogd (o.a. inwoners) en weer andere verlaagd (o.a. wegen en omgevingsadressendichtheid).
  7. In 2015 ontvangen we nog een compensatie op het (forse) nadeel dat voortvloeit uit de herijking van het gemeentefonds.
  8. In 2011 is besloten om de inkoop van e-content door bibliotheken te centraliseren. daarbij hoort ook een uitname uit de algemene uitkering omdat de lokale bibliotheken deze taak niet meer gaan uitvoeren. Deze korting op de algemene uitkering kan worden doorvertaald in de verlaging van de subsidie aan de bibliotheek.
  9. In 2015 organiseert de gemeente de waterschapsverkiezingen. Hiervoor ontvangen we een vergoeding. In de 1^e bestuursrapportage 2014 is het budget voor verkiezingen voor komende jaren geactualiseerd, derhalve behoeft de ontvangen bijdrage niet als budget beschikbaar te worden gesteld.
  10. Voor 2014 is de volume-index van 2,38% conform het bestuursakkoord VNG-Rijk van 2011 doorgevoerd. Daarnaast is voor 2014 een aanvullend budget beschikbaar gesteld voor de ontwikkeling van sociale wijkteams. In 2015 wordt dit via het deelfonds sociaal domein uitgekeerd. In het Regeerakkoord is als taakstelling opgenomen dat het budget voor huishoudelijke hulp in 2015 met € 975 miljoen wordt gekort. De korting is later verlaagd naar € 465 miljoen en dit bedrag is in de meicirculaire verwerkt. Met ingang van 2015 vormen bepaalde taken die nu nog onder de integratie-uitkering WMO (de huidige WMO) vallen, te weten de Wet tegemoetkoming chronisch zieken (Wtcg) en de Compensatie eigen risico (CER), onderdeel van de drie transities in het sociaal domein (deelfonds sociaal domein). Analoog aan coalitieakkoord waarin wij schrijven dat we er naar streven de kosten van de transities binnen de door de Rijksoverheid beschikbaar gestelde budget te houden, stellen wij voor het budget voor de "oude" WMO in de exploitatiebegroting voor 2015 en volgende jaren te verlagen met het bedrag waarmee de integratie-uitkering wordt verlaagd. Overigens zal mede aan de hand van de taken die vanuit de "oude" WMO overgaan naar de nieuwe WMO, voor de 2^e bestuursrapportage 2014 de hoogte van het structureel benodigde budget opnieuw worden beoordeeld, waarbij wij opmerken dat in het verleden op de budgetten voor de WMO al forse bezuinigingen zijn gerealiseerd.
  11. De decentralisatie uitkering CJG wordt voor komende jaren iets lager. Voorgesteld wordt om net als in het verleden het reguliere budget in de exploitatiebegroting met hetzelfde bedrag te verlagen.
  12. In 2014 ontvangt de gemeente een extra uitkering voor de invoeringskosten voor de decentralisatie jeugdzorg. Omdat hiervoor in de 1^e bestuursrapportage 2014 een extra budget is gevraagd, behoeft dit bedrag niet als budget beschikbaar te worden gesteld.
  13. Gemeenten met wijken/buurtten met een relatief hoge achterstandsproblematiek ontvangen in het kader van het stimuleringsprogramma "Gezond in de stad" voor de jaren 2014 tot en met 2017 een uitkering. Wij ontvangen het minimum bedrag. Het doel van de uitkering is om te komen tot een samenhangende integrale aanpak van gezondheidsachterstanden op gemeentelijk niveau. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan het budget voor de invoering van de 3 decentralisaties in het sociale domein.
  14. De budgetten voor de nieuwe Wmo zijn verdeeld op grond van historische uitgaven. Dit betekent dat de budgetten worden gerelateerd aan de reconstructie van feitelijke uitgaven op gemeentelijk niveau. Hiervoor zijn gegevens gebruikt uit 2013. In 2016 zal voor de Wmo een objectief verdeelmodel worden ingevoerd. Omdat de ontvangen uitkering moet worden besteed aan kosten verband houdende met taken in het sociaal domein, wordt de volledige uitkering als budget in de

exploitatiebegroting beschikbaar gesteld. In de raad van november 2014 zal een uitgebreid voorstel worden gedaan over de verschillende budgetten met betrekking tot de transities in het sociaal domein.

15. De verdeling van het beschikbare budget voor Jeugdzorg vindt plaats op basis van historische gegevens over het gebruik van jeugdhulp op gemeentelijk niveau (jeugdmonitor cbs). In 2016 wordt een objectief verdeelmodel ingevoerd dat in december 2014 gereed zal zijn. Omdat de ontvangen uitkering moet worden besteed aan kosten verband houdende met taken in het sociaal domein, wordt de volledige uitkering als budget in de exploitatiebegroting beschikbaar gesteld.
16. Het budget voor de participatie is op dit moment nog niet bekend. Naar verwachting worden in de loop van juni de indicatieve bedragen bekend gemaakt. Ook deze uitkering moet worden besteed aan kosten verband houdende met taken in het sociaal domein, en de volledige uitkering zal als budget in de exploitatiebegroting beschikbaar worden gesteld.

5. RISICO'S

Door de ombuigingen en door het feit dat in zowel 2012, 2013, 2014 en nu ook voor 2015 geen inflatiecorrectie op de budgetten wordt toegepast, is de kans sterk toegenomen dat niet voorziene tegenvallers niet binnen de budgetten en de begroting kunnen worden opgevangen en dus tot een nadelig saldo in de jaarrekening leiden.

5.1 Interne risico's

In deze paragraaf worden de voorstellen toegelicht waarvan het (financiële) effect nog niet (volledig) meetbaar is.

Westerveld heeft Antwoord

In de (meerjaren)begroting zijn de lasten opgenomen van het project "Westerveld heeft Antwoord" als uitvoering van de e-dienstverlening. De uitwerking van dit project resulteert in de uitvoering van meerdere deelprojecten. Bij deze nadere uitwerking zullen wellicht nog zaken aan de orde komen waar in eerste instantie nog geen rekening mee is gehouden omdat die niet bekend waren. Verwacht wordt dat dit dan extra kosten met zich mee zal brengen.

Bouwgrondexploitaties

De economische crisis heeft ook zijn weerslag op de exploitatie van bouwgrond. De exploitatie stagneert, de gronden in ontwikkeling blijven langer braak liggen en de verkoop vlot niet. Hierdoor komt de exploitatie onder druk te staan.

Voor het complex "Hof van Kalteren" (voorheen genoemd "voormalig zwembadterrein Diever") was gepland dat de woningbouw voor de ingebruikname van het gemeentehuis gerealiseerd zou zijn. Inmiddels is een voorziening gevormd van € 1.773.000 voor een verwacht nadelig exploitatieresultaat voor dit complex. De realisering blijft een financieel risico vormen.

Het bestemmingsplan Vledder-Noord is in 2013 onherroepelijk geworden. In de eerste fase is voorzien in woningbouw en een woonzorgcomplex. Voor een nadelig exploitatieresultaat is een voorziening gevormd van € 419.000. Komende periode zal blijken in hoeverre er nog sprake is van een financieel risico voor de gemeente.

5.2 Externe risico's/ontwikkelingen

Bevolkingsomvang

Ook de ontwikkelingen in de maatschappij vormen een risico. In de plattelandsregio's speelt de vergrijzing een grote rol, daarnaast verlaten veel jongeren de gemeente voor werk of studie. Het gevolg is dat een groter aandeel van de bevolking uit 55⁺-ers zal bestaan. Voor de bevolkingsomvang als geheel is de prognose voor Westerveld dat de totale omvang van de bevolking de komende jaren licht zal afnemen. Deze ontwikkelingen hebben direct effect op de algemene uitkering van het Rijk.

Financiële crisis

Het Rijk zal komende jaren bezuinigingen doorvoeren die ook door zullen werken in de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. De financiële gevolgen zoals die in 2013 door het Ministerie in de circulaire zijn aangekondigd, zijn financieel in de meerjarenbegroting verwerkt. De algemene uitkering uit het Gemeentefonds blijft door z'n jaarlijkse schommelingen een risico en onzekere factor. Hierbij speelt tevens de herijking, ook wel groot onderhoud genoemd, van het gemeentefonds nog mee. Het eerste deel heeft in 2014 plaats gevonden en met ingang van 2015 zullen de herverdeeffecten financieel zichtbaar worden. Het tweede deel vindt per 2016 plaats. Naast de onzekerheid over bezuinigingen en herijking duurt de financiële crisis voort. Deze is bijvoorbeeld door de stijging van het werkeloosheidspercentage in onze gemeente waarneembaar. Een en ander vertaalt zich ook in een toename van het aantal uitkeringsgerechtigden. De afgelopen jaren is er hard gewerkt om dit aantal terug te dringen, maar het is zeer lastig om de nieuwe toestroom aan een arbeidsplek te helpen.

Recreatiesector

Vanuit de recreatiesector wordt aangegeven dat de bezetting van de campings en bungalowparken jaarlijks terugloopt. Ook aan de hand van de tegenvallende opbrengst toeristenbelasting is te zien dat het aantal overnachtingen afneemt. De gemeente probeert door de plannen die er liggen voor het versterken van de positie op het gebied van recreatie hier een proactieve rol in te spelen. Samen met de recreatiesector zal worden geprobeerd een positieve impuls aan het recreatie en toerisme te geven, waarbij er op zal worden geanticipeerd om de risico's zo klein mogelijk te houden.

Decentralisaties in het sociale domein

Met ingang van 1 januari 2015 wordt een eerste stap gezet met de decentralisaties in het sociale domein. De taken die voortvloeien uit de Participatiewet, AWBZ begeleiding naar de Wmo, de Jeugdzorg en Passend onderwijs gaan naar de gemeente. De gemeente wordt de komende jaren verantwoordelijk voor de uitvoering van deze wetten en het verstrekken van de voorzieningen. Uitgangspunt hierbij is een samenhangend beleid te voeren, gericht op het vergroten van de participatie van mensen met een kwetsbare positie in de samenleving. Dit vanuit een integrale samenwerking met andere gemeenten. Het is onduidelijk of de extra middelen die hiervoor van het Rijk worden verkregen voldoende zijn. De structurele middelen, zowel inkomsten en uitgaven, zijn nog onduidelijk.

In 2013 is na een risico-inventarisatie het benodigde weerstandsvermogen berekend op € 1,6 miljoen. Gelet op de onzekerheden rond de transitie is besloten het weerstandsvermogen voorlopig te handhaven op € 4,95 miljoen om eventuele tegenvallers bij onder andere de implementatie op te kunnen vangen. Er volgt nog een voorstel hoe wij denken met dit deel van het weerstandsvermogen om te gaan.

6. FINANCIËEL MEERJAREN-PERSPECTIEF

Meerjarenperspectief

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de financiële ruimte voor de komende jaren. Hierin zijn ook de financiële gevolgen die voortvloeien uit de meicirculaire verwerkt.

Financieel overzicht ten opzichte van de ruimte	2014	2015	2016	2017	2018
I Uitkomsten primitieve begroting 2014	150.583	161.414	79.885	177.939	-246.497
- mutaties uit programma's 2 ^o bestuursrapportage 2013	-154.389	-182.654	-306.018	-306.434	-630.984
II Stand na 2e bestuursrapportage 2013	-3.806	-21.240	-226.133	-128.495	-877.481
- mutaties uit programma's 1 ^o bestuursrapportage 2014	4.084	22.055	226.834	128.863	878.147
III Stand na 1e bestuursrapportage 2014	278	815	701	368	666
<i>Perspectiefnota 2014</i>					
<i>Kaderstelling begroting 2015</i>					
Inflatiecorrectie opbrengst OZB		71.250	71.250	71.250	71.250
verhoging opbrengst toeristenbelasting		78.500	78.500	78.500	78.500
taakstelling ombuiging/bezuiniging				1.000.000	1.000.000
<i>Nieuw beleid en investeringen</i>					
Nieuw beleid		0	0	0	0
Vervangingsinvesteringen		0	0	0	-7.500
<i>Meicirculaire 2014</i>					
Invloed meicirculaire	111.419	-213.074	-91.221	-61.686	-91.678
IV Stand perspectiefnota 2014	111.697	-62.509	59.230	1.088.432	1.051.238

*) aan deze taakstelling moet nog invulling worden gegeven.

In onderstaande tabel wordt het verwachte exploitatieresultaat weergegeven voor toevoeging of onttrekking aan de reserve rekeningsaldo. De ombuiging c.q. bezuiniging waartoe de raad al in een eerder stadium heeft toe besloten, is in deze perspectiefnota als nog in te vullen taakstelling verwerkt. In onderstaande tabel wordt dit afzonderlijk zichtbaar gemaakt.

Verwacht resultaat	Resultaat te burap 2014 vóór toevoeging/onttrekking aan reserve rekeningsaldo en vóór in te vullen taakstelling	Mutaties uit perspectiefnota 2014 (excl in te vullen taakstelling ombuiging)	Nog in te vullen taakstelling ombuiging/bezuiniging uit perspectiefnota 2014	Verwacht resultaat voor toevoeging/onttrekking aan reserve rekeningsaldo na persp.note
Begroting 2014	1.475.278	111.419		1.586.697
Meerjarenraming 2015	218.815	-63.324		155.491
Meerjarenraming 2016	-791.299	58.529		-732.770
Meerjarenraming 2017	-979.632	88.064	1.000.000	108.432
Meerjarenraming 2018	-1.147.334	50.572	1.000.000	-96.762

Uit vorenstaande tabel blijkt dat een bezuiniging / ombuiging van structureel minimaal € 1 miljoen noodzakelijk is om zonder gebruik te maken van de reserve rekeningsaldo op termijn een sluitende meerjarenbegroting te kunnen realiseren.

Verloop van de reserve rekeningsaldo.

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van het verwachte verloop van de reserve rekeningsaldo nadat hierin ook de mutaties uit deze perspectiefnota, dus inclusief de nog in te vullen taakstelling van € 1 miljoen, zijn verwerkt.

	Verwacht na verwerking 1 ^e bestuursrapportage 2014	Verwacht na verwerking Perspectiefnota 2014
Overzicht verwacht verloop reserve rekeningsaldo		
Stand 1-1-2014	460.025	460.025
Toevoeging rekeningsaldo 2013 (voorstel bij de jaarrekening)	573.087	573.087
Toevoeging aan reserve o.b.v. verwacht rekeningsaldo (1e bestuursrapportage 2013)	1.400.000	1.400.000
Onttrekking voor erfpachtovereenkomst Over Entinghe (Raadsbesluit 5-3-2014)	-23.100	-23.100
Toevoeging o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2014 1e bestuursrapportage 2014	75.000	75.000
Toevoeging o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2014 Perspectiefnota 2014		111.697
Verwachte stand per 31-12-2014	2.485.012	2.596.709
Toevoeging aan reserve(1e bestuursrapportage 2013)	120.000	120.000
Toevoeging o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2015 1e bestuursrapportage 2014	98.000	98.000
Onttrekking o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2015 Perspectiefnota 2014		-62.509
Verwachte stand per 31-12-2015	2.703.012	2.752.200
Onttrekking ter dekking exploitatie 2016 (1e bestuursrapportage 2013)	-250.000	-250.000
Onttrekking o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2016 1e bestuursrapportage 2014	-542.000	-542.000
Toevoeging o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2016 Perspectiefnota 2014		59.230
Verwachte stand per 31-12-2016	1.911.012	2.019.430
Onttrekking ter dekking exploitatie 2017 (1e bestuursrapportage 2013)	-625.000	-625.000
Onttrekking o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2017 1e bestuursrapportage 2014	-355.000	-355.000
Toevoeging o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2017 Perspectiefnota 2014		1.088.432
Verwachte stand per 31-12-2017	931.012	2.127.862
Onttrekking o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2018 1e bestuursrapportage 2014	-1.148.000	-1.148.000
Toevoeging o.b.v. verwacht rekeningsaldo 2018 Perspectiefnota 2014		1.051.238
Verwachte stand per 31-12-2018	-216.988	2.031.100

Bijlage: geplande investeringen komende jaren.

Meerjaren investeringsprogramma 2014 - 2017						
Omschrijving	Progr	Nummer Krediet	Krediet:			
			2014	2015	2016	2017
Economisch Nut:						
Renovatie Stad en Esch	4	7440008		1.200.000		
Vervangen dak school De Heidehoek	4	7421320	27.500			
Brede school Dwingeloo - bouwkosten	4	7421107	1.000.000	2.761.000		
Brede school Dwingeloo - technische installaties	4	7421109		860.000		
Brede school Dwingeloo - grondkosten	4	7421110		274.000		
Renovatie trainingsveld sportcomplex Diever	7	7530110	1.910			
Renovatie trainingsveld sportcomplex Vledder	7	7530111	33.615			
Renovatie hoofdveld sportcomplex Wilhelminaoord	7	7530112		33.615		
Renovatie hoofdveld sportcomplex Diever	7	7530113			33.615	
Renovatie trainingsvelden Havelte en Dwingeloo	7	7530114				33.615
Afvalbrengstation Oeveraseweg Havelte	8	7721005	69.775			
Vervanging vrijvervalriolering (2011)	8	7722115	124.548			
Vervanging vrijvervalriolering (2013)	8	7722117	235.916			
Vervanging vrijvervalriolering (2014)	8	7722118	258.900			
Vervanging vrijvervalriolering (2015)	8	7722119		10.000		
Vervanging vrijvervalriolering (2016)	8	7722120			23.600	
Vervanging vrijvervalriolering (2017)	8	7722120				10.700
Renovatie vrijvervalriolering (2015)	8	7722200		29.100		
Renovatie vrijvervalriolering (2016)	8	7722201			18.900	
Renovatie vrijvervalriolering (2017)	8	7722202				34.400
Vervanging mech./elektr. install. gemalen (2013)	8	7722510	22.816			
Vervanging mech./elektr. install. gemalen (2014)	8	7722512	99.000			
Vervanging mech./elektr. install. gemalen (2015)	8	7722514		38.000		
Vervanging bouwkundig meachanisch riolering (2015)	8	7722515		3.000		
Vervanging mech./elektr. install. gemalen (2016)	8	7722517			33.000	
Vervanging mech./elektr. install. gemalen (2017)	8	7722519				194.000
Vervanging mech/elektr. install. pompen (2013)	8	7722511	18.360			
Vervanging mech/elektr. install. riolering (2014)	8	7722513	234.000			
Vervanging mech/elektr. install. riolering (2015)	8	7722516		228.000		
Vervanging mech/elektr. install. riolering (2016)	8	7722518			204.000	
Vervanging mech/elektr. install. riolering (2017)	8	7722520				510.000
Milieumaatregelen/afkoppelen hemelwater (2014)	8	7722811	300.000			
Milieumaatregelen/afkoppelen hemelwater (2015)	8	7722812		150.000		
Milieumaatregelen/afkoppelen hemelwater (2016)	8	7722813			150.000	
Milieumaatregelen/afkoppelen hemelwater (2017)	8	7722814				150.000
Aanpassen warmte - koude opslag MFA Havelte	kpl	7045401	5.271			
Vervanging dak De Wiekslag	kpl	7045610	90.000			
Vervanging dak dorpshuis De Heidehoek	kpl	7045620	52.500			
Renovatie ontmoetingscentrum Dingspilhuus	kpl	7015004		1.200.000		
Vervangen servers en werkplekken (2012)	kpl	7031033	20.507			
Vervanging Unix server + oracle migratie	kpl	7031040	2.447			
Uitbouwen infrastr en beveiliging ICT fase 3 (2014)	kpl	7031044	265.000			
Aanschaf Belastingen-Woz-applicatie (2014)	kpl	7031046	130.000			

Vervanging VW Transporter 97-BT-JG	kpl	7049227	44.000			
Vervanging Schliessing houtversnipperaar	kpl	7049325	52.000			
Vervanging zoutstrooier Epoke LBO 1500L	kpl	7049334	33.000			
Vervanging zoutstrooier Epoke Sirius SE3500	kpl	7049335	37.800			
Vervanging zoutstrooier Epoke Igloo 2400	kpl	7049336	31.100			
Vervanging zoutstrooier Epoke Sirius 3500	kpl	7049337	35.300			
Vervanging Toyota Landcruiser	kpl	7049230		69.000		
Vervanging sneeuwpluog Nido snk 240	kpl	7049340		12.600		
Vervanging sneeuwpluog Nido snk 240	kpl	7049341		15.300		
Vervanging sneeuwpluog Nido snk 240	kpl	7049342		15.300		
Vervanging MAN vrachtwagen (BV-BX-87)	kpl	7049231			135.000	
Vervanging 2 trilplaten	kpl	7049348			11.500	
Vervanging schaftwagen (2016)	kpl	7049349			9.000	
Vervanging Ligier XPR) 45km (2017)	kpl	7049350				16.900
Vervanging Nido Stratos natstrooimachine (2017)	kpl	7049351				27.920
Vervanging SNK 180 EPZ sneeuwpluog (2017)	kpl	7049352				12.950
Terrein Over Entinghe Dwingeloo	7	7830050	160.870			
Terrein voormalige Storischool Dwingeloo	7	7830051			300.428	
Terrein voormalige Fonteinschool Dwingeloo	7	7830052			189.863	
Totaal Economisch Nut:			3.386.135	6.898.915	1.108.906	990.485
Maatschappelijk Nut						
Uitvoering GVVP 2012-2016	2	7210100	129.342	20.000	20.000	
Renovatie kerktoeren Vledder	7	7541007	10.255			
Project Holtingerveld "Hoofdpoort" (2008 + 2009)	7	7560006	-598.807			
Project Holtingerveld "Schaapskooi" (2010)	7	7560007	169.126			
Reconstructie weg Lhee-Kraloo (2012)	3	7120200	214.834			
Aanpassen perrons en bushaltes (2009)	3	7210421	94.086			
Reconstructie kern Darp	3	7210300	83.604			
Aanleg fietspad De Broeken - Het Moer	3	7210307	40.509	0	0	
Vervanging + reconstructie wegen (2013)	3	7210308	238.481			
Vervanging + reconstructie wegen (2014)	3	7210309	1.188.733			
Vervanging + reconstructie wegen (2015)	3	7210310		775.425		
Vervanging + reconstructie wegen (2016)	3	7210311			957.810	
Vervanging + reconstructie wegen (2017)	3	7210312				761.420
Uitvoering Licht- en Duisternisplan 2011-2020	3	7210410	200.070	179.500	179.500	179.500
Uitvoering beleid- + beheerplan brinken 2014	3	7210501	15.000			
Uitvoering beleid- + beheerplan brinken 2015	3	7210502		15.000		
Uitvoering beleid- + beheerplan brinken 2016	3	7210503			15.000	
Uitvoering beleid- + beheerplan brinken 2017	3	7210504				15.000
Realisatie urnenmuur Havelte	3	7724019	45.000			
Realisatie urnenmuur Vledder	3	7724020	45.000			
Totaal Maatschappelijk Nut			1.875.233	989.925	1.172.310	955.920
Totaal algemeen investeringen			5.261.368	7.888.840	2.281.216	1.946.405
Grondexploitatie						
Complex Diever voormalig zwembadterrein	9	7830113	-332.368	-25.319	-227.610	229.002
Complex Valderse II Dwingeloo	9	7830120	-404.695	-345.057	221.320	-160.030
Complex Vledder Noord Fase I	9	7830140	115.115	10.153	-11.052.977	20.973
Complex Havelte, Bedrijventerrein Meenteweg	9	7830133	49.822	31.190	32.488	33.848
Complex Zorgvlied Noord-Oost II 2e fase	9	7830112	124.337	-235.837	-235.622	-110.820
Complex overige gronden Vledder	9	7830141	-10.274	15.099	15.840	16.637
Complex Vledder-Noord fase 2+3	9	7830142	93.266	38.558	40.465	42.469
Totaal Grondexploitatie			-364.797	-511.213	-11.206.096	72.079